

Halina Wrońska

Formy oddziaływania wychowawczo-katechetycznego w założeniach i praktyce CMW

Seminare. Poszukiwania naukowe 5, 155-179

1981

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

FORMY ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZO-KATECHETYCZNEGO W ZAŁOŻENIACH I PRAKTYCE CMW

Dziełu katechizacji jako jednemu ze swych najważniejszych zadań Kościół poświęcał wiele uwagi i wysiłków. Jego realizację powierzył całemu Ludowi Bożemu, a w tym także zgromadzeniom zakonnym. Ojciec święty Jan Paweł II w swojej adhortacji Apostolskiej *Catechesi tradendae* wzywa wszystkie wspólnoty zakonne, aby „zechciały poświęcić maksimum zdolności i możliwości”¹ temu szczytnemu celowi.

Córki Maryi Wspomożycielki od początku swego istnienia ustawicznie poszukują nowych metod i form, które byłyby odpowiedzią na wymagania historyczne i środowiskowe, z zachowaniem pełnej wierności wobec charyzmatu Zgromadzenia. Okresem posiadającym szczególne znaczenie są lata związane z odnową soborową. Wówczas na czele Zgromadzenia stoi Matka Angela Vespa, która pełni swój obowiązek Przełożonej Generalnej od 1958 do 1969 r., do Kapituły Generalnej XV Specjalnej. Jako Przełożona Generalna Matka Angela Vespa troszczy się nie tylko o rozwój i odnowę życia duchowego Zgromadzenia, ale dostrzega także konieczność właściwego ustawienia całej działalności duszpasterskiej, a w tym katechizacji, co znajduje wyraz w dokumentach tego okresu. Zadaniem artykułu będzie wydobywanie z ogólnej treści tych dokumentów wartości dotyczących samej katechezy. Cel ten osiągnie się przez ukazanie wizji katechezy w Zgromadzeniu CMW, po uprzednim zapoznaniu się z jego katechetycznym posłannictwem. Wyciągnięte wnioski mogą przyczynić się do większej skuteczności katechezy.

I Źródła i postawy apostołatu

Kościół powołany został przez Jezusa Chrystusa, aby realizować Jego zbawczą misję zmierzającą do integracji osobowej i społecznej człowieka.

---

¹ Adhortacja Apostolska Ojca świętego Jana Pawła II do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła Katolickiego o katechizowanych w naszych czasach. Warszawa 1980 nr 65; dalej skrót CT.

Ponieważ każdy człowiek uczestniczy w procesie deformacji, który jest skutkiem grzechu pierworodnego, misja ta będzie zawsze aktualna, a nawet konieczna. Chodzi bowiem o to, jak stwierdza Sobór Watykański II, „aby wszyscy ludzie, złączeni dziś ściślejszymi więzami społecznymi, technicznymi, kulturalnymi osiągnęli pełną jedność również w Chrystusie”².

W swojej misji zbawczej — jak zaznaczają ojcowie soborowi — Kościół „jest powołany do wszystkich ludów jakiegokolwiek czasu i miejsca”³. Misja ta skierowana jest ku przyszłości, a realizuje się w teraźniejszości. Ze względu na pojawiające się wciąż nowe potrzeby w świecie ludzkim, Duch Święty powołuje do życia w Kościele wspólnoty zakonne, którym udziela charyzmatów, uzdalniających do zdynamizowania życia religijnego czy to w określonych grupach i dziedzinach, czy na wybranych terenach, co potwierdzają uchwały Soboru⁴.

W pełnieniu tej misji bierze również udział Zgromadzenie CMW, które posiadając wytyczone pole działania i zainicjowane formy pracy, chciałoby w pełni odpowiedzieć na wezwanie Boże w każdym czasie. Podkreślają to bardzo mocno Konstytucje Zgromadzenia, nakazując siostram: „Wierne charyzmatowi oraz duchowi Księdza Bosko i Marii Mazzarello, uczestniczymy w zbawczej misji Kościoła, poświęcając się integralnemu wychowaniu młodzieży, zwłaszcza najuboższej i opuszczonej. Nasze dzieła apostołskie są odpowiedzią na wymagania historyczne i środowiskowe. Włączając się w całość kształtu duszpasterstwa Kościoła lokalnego, dajemy pierwszeństwo dziełom mającym na celu katechezę ewangelizacyjną”⁵.

Trudno byłoby mówić o apostołacie katechetycznym, który stanowi o tożsamości Córek Maryi Wspomożycielki, bez ukazania jego źródła. Działalność katechetyczna sióstr CMW, która w całym świecie przybiera coraz większe rozmiary, posiadała bardzo skromne początki. Jej inicjatorem był człowiek obdarzony przez Boga specjalnym charyzmatem, ale równocześnie umiejący odpowiedzieć w pełni na Boże wezwanie. Był nim św. Jan Bosko, założyciel Towarzystwa św. Franciszka Salezego, Zgromadzenia Córek Maryi Wspomożycielki oraz Zgromadzenia Pomocników Salezjańskich. Bogactwo jego osobowości oraz otwarcie się na działanie Boże i umiejętność odczytywania znaków czasu zdecydowały o ustawicznym rozwoju katechezy i w powołanych przez niego dziełach o wzbogacaniu jej nowymi wartościami.

Dzieło ks. Bosko, początkowo skierowane na młodzież męską, było niepełne, gdyż dziewczęta pozostawiało niejako na uboczu. Święty coraz częściej

² KK 1.

³ KDK 58.

⁴ Zob. np. DZ 1.

⁵ *Konstytucja Zgromadzenia CMW*. Rzym 1975 art. 3.

spotykał się z zachętą rozszerzenia pola swej pracy. Decydujący w tej sprawie był głos Piusa IX: „Dotychczas ksiądz myślał jedynie o chłopcach, dlaczego nie myśli ksiądz, aby dla potrzebujących dziewcząt uczynić to samo?”⁶ Te wszystkie okoliczności wpłynęły na podjęcie ostatecznej decyzji: „Czyż Pan nasz przyszedł na świat tylko dla zbawienia chłopców, czyż także nie dla dziewcząt? (...) a zatem muszę postarać się, aby Jego krew nie została przelana na próżno tak względem chłopców, jak i dziewcząt”⁷. W tym celu zakłada zgromadzenie sióstr wychowawczyń-katechetek, „aby współpracowały z salezjanami i tak jak salezjanie poświęciły się zbawieniu dusz, szczególnie dziewczęcych”⁸. Taką misję nakreśla manuskrypt reguł dla sióstr: „Celem Instytutu Córek Maryi Wspomożycielki jest dążenie do własnej doskonałości oraz pomoc w zbawieniu bliźnich, szczególnie przez udzielanie dziewczętom z ludu wychowania religijno-moralnego”⁹.

Współzałożycielką Zgromadzenia CMW była św. Maria Dominika Mazzarello, urodzona 9 V 1837 r. w Mornese we Włoszech. Już od dzieciństwa odznaczała się gorliwością apostołską, co było przede wszystkim rezultatem głębokiego wychowania religijnego, jakie otrzymała w rodzinie¹⁰. Jako świecka apostołka-katecheta, a równocześnie jedna z najgorliwszych Córek Niepokalanej — prowadziła z wielką skutecznością katechezę okazijną i systematyczną, ucząc w każdą niedzielę katechizmu w kościele¹² i prowadząc niedzielne konferencje dla matek¹³. Wspólnie ze swoją przyjaciółką, Petronillą Mazzarello, założyła w 1861 r. pracownię krawiecką, której głównym zadaniem była katechizacja: „Otwórzmy pracownię — powiada — do której będziemy przyjmować dziewczęta; będziemy je uczyć szycia, lecz z intencją, by uczyć je katechizmu, by dać im poznać Boga, pokochać i jemu służyć, aby uczynić je dobrymi i ustrzec je od niebezpieczeństwa. Każdy ścieg niech będzie aktem miłości Bożej”¹⁴. Prowadziła ona także — typowe dla księdza Bosko — oratorium świąteczne, choć przed spotkaniem ze świętym Katechetą nie słyszała nigdy tej nazwy. Osobiste zetknięcie się z ideą, początkowo

⁶ G. Capetti: *Koleje Zgromadzenia na przestrzeni jednego wieku*. T. I. Rzym 1972 s. 2.

⁷ G. Lemoyne, A. Amadei, E. Ceria: *Memorie Biografiche di Don Giovanni Bosco*. San Benigno e Torino 1898—1948. T. 10 s. 586; dalej skrót MB.

⁸ MB XIII, 215; por. MB IX, 61.

⁹ MB X, 600.

¹⁰ Zob. F. Maccagno: *Suor Maria Mazzarella*. Torino 1934.

¹¹ Było to stowarzyszenie zbliżone w swoich zamierzeniach do współczesnych Instytutów Świeckich, założone w 1855 r. przez nauczycielkę Anielę Maccagno pod kierunkiem księdza Dominika Pestarino. Por. MB VII, 295—296.

¹² Zob. Maccagno, jw. s. 101.

¹³ Por. J. Wróbel. *Św. Jan Bosko jako prekursor odnowy katechetycznej*. Lublin 1969 s. 256 (maszynopis).

¹⁴ Maccagno, jw. s. 65.

za pośrednictwem ks. Pestarino, a później i samego Jana Bosko — pogłębiło jeszcze bardziej jej gorliwość apostołską i zdecydowało, że poddała się całkowicie jego formacji zakonnej i katechetycznej. Dnia 5 VIII 1872 r. Maria Mazzarello, wraz z dziesięcioma towarzyszkami, złożyła w obecności Świętego pierwszą profesję zakonną. Odtąd całe swoje życie w Zgromadzeniu Córek Maryi Wspomożycielki poświęciła na służbę apostołatu katechetycznego, według stylu, jaki mu nadał święty Założyciel. Zarówno w pracy, jak i w pouczeniach kierowanych do sióstr Maria Dominika powoływała się dość często na ks. Bosko: „W tych czasach — mówiła — w których rygor, strach i zasada autorytetu nie mają prawie żadnej wartości, ks. Bosko wyciągnął rękę po serce i z serdecznością, miłością ojca i nauczyciela uczył i formował młodzież do świętej bojaźni Bożej. Tak samo my, moje dobre córki, posiadając tę samą misję względem dziewcząt, powinnyśmy czynić, tak jak ks. Bosko w jego miłości czystej i świętej, jaką żywił dla chłopców, niezależnie od tego, czy byli źle wychowani, obdarci, przepoceni, mało porządni, czy czyści i mili. Doceniajmy jedynie ważność zbawienia ich dusz, ich niewinność oraz skarb łaski, który jako chrześcijanie i dzieci Boże powinni mieć zawsze w swoich sercach (...) Tylko w ten sposób staniemy na wysokości naszego zadania, według systemu prewencyjnego ks. Bosko kształtując święcie i wychowując po chrześcijańsku młodzież, oddalając ją od grzechu, a wprowadzając na drogę zbawienia”¹⁵. O wielkim znaczeniu, jakie przywiązywano do katechezy już u początków Zgromadzenia, świadczy polecenie św. Marii Mazzarello, zostawione niejako w testamencie swoim siostron: „Nie pozwólcie opowiadać historyjek fantastycznych — mówiła do przełożonych przed samą śmiercią. — Katechizm niech będzie Katechizmem”¹⁶.

Wiara jest darem Bożym udzielonym podczas chrztu, jest ziarnem, które może wydać obfity owoc, ale jej rozwój jest w jakiejś mierze uwarunkowany katechizacją, która obejmowałaby wszystkie fazy rozwojowe człowieka: dzieciństwo, wiek młodzieńczy i dojrzały¹⁷. Szczególne znaczenie dla jej rozwoju posiada zwłaszcza wiek młodzieńczy. Wówczas jednostka staje przed wieloma alternatywami, w których ma dokonać wyboru. Od właściwego wyboru zależy jej światopogląd, ustosunkowanie się do przyszłości i postawa chrześcijańska. Ze względu na decydujące znaczenie tego okresu życia Córki Maryi Wspomożycielki, idąc za wskazaniem świętych Założycieli, stwierdzają w swych Konstytucjach najwyższą doniosłość swego posłannictwa względem dzieci i młodzieży¹⁸. I chociaż będą darzyć zaufaniem i miłością

¹⁵ Tamże s. 459—460.

¹⁶ Tamże s. 640.

¹⁷ Por. CT 35—45.

¹⁸ Zob. *Konstytucja Zgromadzenia CMW*. Turyn 1969 art. 3.

każdego człowieka, któremu przyjdą z pomocą materialną i duchową, to jednak szczególną troską otaczać będą młodzież żeńską. Dla wychowania tej młodzieży Zgromadzenie, wierne wezwaniu Ducha Świętego i powołaniu ks. Bosko, poświęci wszystkie swoje zdolności, siły i pracę.

Specyfiką apostolatu w wydaniu salezjańskim jest szczególnie system uprzedzający, zmierzający do autentycznej, integralnej promocji młodzieży¹⁹. Opierając się na rozumie, religii i miłości, „sięga swymi korzeniami do Ewangelii”, jak powiedział papież Paweł VI²⁰. System ten był już stosowany w doświadczeniu XIX w., lecz ks. Bosko przepełnił go nowym duchem — duchem służebnej miłości ewangelicznej, z właściwą mu charakterystyczną cechą pociągającą łagodności i radości, płynącej z posiadania łaski Bożej²¹. Ponieważ Zgromadzenie CMW zajmuje się wychowaniem chrześcijańskim, dlatego też katechezę stawia na centralnym miejscu. Stanowisko takie jest całkowicie zgodne z myślą Soboru Watykańskiego II: „W wypełnieniu swego obowiązku wychowawczego Kościół, zapobiegliwy o wszystkie odpowiednie środki, troszczy się szczególnie o te, które jemu są właściwe, a z których pierwszym jest katechizacja. Ona to oświeca i umacnia wiarę, karmi życie wedle ducha Chrystusowego, doprowadza do świadomego i czynnego uczestnictwa w misterium liturgicznym i pobudza do działalności apostolskiej”²². Zgromadzenie CMW, chociaż w ciągu swego istnienia posługiwało się różnymi formami pracy, jak oratoria, szkoły, internaty, eksternaty, sierocińce itp., zawsze preferowało ponad wszelką inną działalność pracę katechetyczną. Przez długi czas siostry zajmowały się katechizacją młodzieży jako jedną z form wychowania chrześcijańskiego, stopniowo jednak cała działalność pedagogiczna, wynikająca z charyzmatu Zgromadzenia, zostaje ukierunkowana duszpastersko-katechetycznie²³. W Polsce działalność ta szczególnego znaczenia nabrała po II wojnie światowej. Dokumenty przygotowujące soborową odnowę Zgromadzenia z wielką siłą akcentują katechetyczne posłannictwo CMW i ustawiają katechezę w centrum działalności. Kapituła Specjalna umieszcza katechezę „na szczycie wszystkich (...) zainteresowań, ponieważ ona ma inspirować, przepajać i łączyć w jedną całość działalność formacyjną”²⁴. W myśl tych założeń — katecheza nie może ograniczać się jedynie do godzin przepisanych programem, ale musi „przenikać — jak stwierdza Matka Vespa — całe (...) nauczanie, każdy rodzaj przedmiotu wykładanego, całą (...) osobistą

¹⁹ Por. P. Braidò: *Il sistema preventivo di Don Bosco*. Torino 1955.

²⁰ Słowa skierowane do Papieskiego Ateneum Salezjańskiego 29 X 1966 r., zamieszczone w *Capitolo Generale XV Speciale — Atti*. Roma (1970) s. 49; dalej skrót CGS.

²¹ Por. CGS s. 50.

²² DWCH 2.

²³ Zob. CGS s. 53.

²⁴ Tamże.

działalność. Katecheza znajduje swoje samourzeczywistnienie wszędzie, w każdym momencie dnia, w rekreacji, przy stole, na przechadzce, w czasie mileczenia²⁵. Wszelkie dzieła podejmowane przez siostry w różnych warunkach społecznych, kulturowych i środowiskowych winny być skierowane na realizację apostolatu katechetycznego — podkreślają Konstytucje Zgromadzenia²⁶. Należy on, jak stwierdza Kapituła Specjalna, „do samej natury Zgromadzenia, które pełni go z ramienia Kościoła, jako udział w jego zbawczej misji²⁷ i stanowi o duchowej fizjonomii Córek Maryi Wspomożycielki. Przez jego realizację w duchu św. Jana Bosko i św. Marii Mazzarello każda siostra wyraża swoją „świadomość eklezjalną²⁸”.

Ponieważ katecheza stanowi o tożsamości Zgromadzenia, dlatego nie tylko należy mówić o poszczególnych Córkach Maryi Wspomożycielki jako o katechetkach, ale przede wszystkim o całym Zgromadzeniu jako o wspólnocie katechetycznej. Każda siostra, choćby nawet spełniała inne zajęcia, winna w tej misji uczestniczyć swoją modlitwą, pracą i oddaniem na rzecz apostolatu. Odnowione Konstytucje każdą wspólnotę CMW określają jako „wspólnotę apostołską”, która troszczy się razem z Kościołem o to, aby „światłość Boża, która jaśnieje na obliczu Jezusa Chrystusa, oślniła wszystkich²⁹”.

Można słusznie powiedzieć, że Zgromadzenie CMW zostało powołane przez Ducha Świętego, który w Kościele i przez Kościół posyła je do pracy katechetycznej, szczególnie wśród młodzieży, dla dobra tegoż Kościoła. Od początku swego istnienia dynamicznie realizuje swoje posłannictwo, idąc zawsze za wskazaniem Kościoła oraz korzystając ze wszystkich dostępnych środków i zdobywszy nauki, zwłaszcza katechetyki.

II Istotne wartości katechezy w ujęciu dokumentów CMW

Realizacja katechezy powinna wychodzić z pewnych idei dotyczących całości katechezy. W całościowym zaś spojrzeniu, jak twierdzi M. Majewski, na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie celu, przez postawienie którego próbuje się uświadomić sobie, do czego zmierza katecheza, jakich wyników ma się dopracować³⁰. Cele katechetyczne, precyzowane przez Kościół w róż-

²⁵ Okólnik Przełożonej Generalnej A. Vespa z 24 I 1968 r. nr 511.

²⁶ Zob. *Konstytucja Zgromadzenia CMW*. Turyn 1969 art. 3.

²⁷ CGS s. 49.

²⁸ Tamże.

²⁹ *Konstytucja Zgromadzenia CMW*. Turyn 1969 art. 61.

³⁰ Por. M. Majewski: *Antropologiczna koncepcja katechezy*. Lublin 1974 s. 132—133.

nych epokach historycznych, w kontekście aktualnych potrzeb są jednolite w swojej zasadniczej treści, różnorodne zaś w sformułowaniu i ukierunkowaniu. Jednolitość celu wyrasta z Ewangelii, a różnorodność z kultury epoki i środowiska.

Międzynarodowy Zjazd Katechetyczny CMW, a za nim także XIV Kapituła Generalna jako pierwszorzędny cel katechezy proponują kształtowanie mentalności wiary, rozumianej jako świadome zjednoczenie człowieka z Chrystusem, przy pełnym rozwoju osoby ludzkiej w jej sferze poznawczej, emocjonalnej i wolitywnej oraz przy otwarciu na świat i ludzi³¹. Tak pojęta mentalność wiary przejawia się w ustosunkowaniu człowieka do problemów, jakie przynosi codzienność i interpretowaniu ich w świetle Chrystusowym. Ma ona w sobie pewne konkretne wartości, na które wskazuje Międzynarodowy Zjazd Katechetyczny CMW. Są nimi: zawierzenie Chrystusowi, działającym w każdym zdarzeniu, zaangażowanie oraz postawa świadomego i wolnego wyboru. Katecheza winna przyczyniać się do wzrostu wiary, czyniąc ją coraz bardziej intensywną i obejmującą wszystkie okoliczności życia. Kształtowanie takiej postawy w katechizowanym implikuje osobowe poznanie treści wiary, zjednoczenie z Chrystusem, otwarcie na problemy innych oraz postępowanie, w którym uwidacznia się związek pomiędzy wiarą a życiem³².

Wiedza, która towarzyszy poznawaniu wiary, ma swoje znaczenie w katechezie o tyle, o ile prowadzi do rozwoju wiary. Chodzi o to, stwierdzają dokumenty, by przekazywane treści były nie tylko zrozumiałe, ale także możliwe do zasymilowania i dania odpowiedzi Bogu na danym etapie rozwoju człowieka³³. Istotną rolę w procesie kształtowania mentalności wiary odgrywa właściwe uformowanie sumienia chrześcijańskiego³⁴. Jedynie chrześcijanin posiadający prawe sumienie zdolny jest dać Bogu świadomą odpowiedź wiary, wolną i odpowiedzialną, wypływającą z wewnętrznego poczucia obowiązku i miłości³⁵.

Postawa wiary nie zacieśnia się jedynie do osobistego stosunku człowieka do Boga. Zbawienie człowieka nie dokonuje się bowiem indywidualnie, lecz we wspólnocie całego Kościoła. Dojrzała wiara chrześcijańska wyraża się w świadomości wspólnotowo-kościelnej, w komunii miłości nie tylko z Bo-

³¹ Por. G. Negri: *Fine della catechesi*. W: *Atti del Convegno Catechistico Internazionale*. T. 4. Torino 1964 s. 5; dalej skrót CCI; *Atti del Capitolo Generale XIV dell'Istituto delle Figlie di Maria Ausiliatrice*. Torino 1965 s. 438—439; dalej skrót ACG XIV; L. Sartori: *La mentalità di fede come fine proprio della catechesi*. W: *Le mete della catechesi*. Torino 1961 s. 37—57.

³² Zob. CCI. T. 4. s. 29—30.

³³ Tamże s. 6.

³⁴ Zob. ACG XIV s. 427.

³⁵ Por. tamże s. 421—422.

giem, ale i z braćmi, w odpowiedzialności za „kogoś” lub za „coś”³⁶. Jako chrześcijanie jesteśmy odpowiedzialni za rozwój Kościoła i za dzieło ewangelizacji³⁷. Poprzez katechezę dąży się do wyrobienia u tych, którzy w niej uczestniczą, odpowiedzialności za całe zbawcze dzieło Chrystusa — jak zauważa J. Charytański³⁸ — a to prowadzi do troski o zbawienie wszystkich ludzi³⁹, czyli do postawy apostołskiej, tzn. takiej, aby chrześcijanin mógł świadomie i odpowiedzialnie całą swoją osobowością przyczynić się do rozwoju Królestwa Bożego, na co zwracają uwagę Konstytucje Zgromadzenia⁴⁰. Jeśli chrześcijanin na serio traktuje swoją misję, to podejmuje też działanie, by innych doprowadzić do przeżywanej przez siebie tajemnicy zbawienia. Poprzez katechezę bowiem kształtuje się także poczucie odpowiedzialności za każdego człowieka. Ze względu na to, że dojrzewanie jest procesem dynamicznym, tzn. realizuje się na poszczególnych etapach rozwoju — jak pisze Majewski⁴¹ — formacja apostołskiej postawy winna być celem katechez na wszystkich poziomach.

Jeżeli wiara ma być dojrzała, to musi być ona podbudowana rozumowo i pojęciowo pogłębiona. Zatem katecheza zmierzająca do rozwoju wiary potrzebuje właściwych treści, bez których została by zubożona i pozbawiona podstaw do kształcenia odpowiednich postaw. Byłoby błędem zacieśniać katechezę tylko do przekazu treści, ale byłoby również błędem niedoceniwanie jej wartości. Podobnie jak w wielu innych zagadnieniach, tak również i w tym spotyka się wiele stanowisk, które wyłaniają się w różnych epokach i środowiskach. Katecheza tradycyjna ujmowała treść w układzie przedmiotowym w zakresie liturgiki, historii Kościoła, dogmatyki i etyki. Treścią katechez kerygmatycznej jest historia zbawienia, rozumiana jako inicjatywa i ingerencja Bożej miłości w dzieje ludzkie⁴². Katecheza antropologiczna, ustosunkowując się krytycznie do treści katechez dydaktycznej i kerygmatycznej, daje pierwszeństwo treściom, które są wynikiem działania ludzkiego i boskiego,

³⁶ Por. *Capitolo Generale XV (Speciale) — IV Commissione: Vita educativa. 2° gruppo: Istruzione religiosa e apostolato catechistico*. Roma 1969 s. 4; A. Wilczko CMW: *Katecheza wychowująca do świadectwa wiary*. „Seminare”. Kraków—Łódź 1977 s. 60.

³⁷ Por. DM 35—36; J. Stroba: *Katecheza współczesna*. „Ateneum Kapłańskie” 58:1966 nr 345 s. 236; F. G. Friemel: *Czym jest katecheza*. „Katecheza” 1972 nr 2 s. 49.

³⁸ Zob. tegoż: *Zadania katechizacji w świetle dokumentów soborowych*. „Collectanea Theologica” 37:1967 fasc. 3 s. 87—99.

³⁹ Por. J. Majka. *Solidarność i współodpowiedzialność*. „Ateneum Kapłańskie” 62:1970 nr 367 s. 246.

⁴⁰ Turyn 1969 art. 66; zob. też CGS s. 54.

⁴¹ Zob. tegoż: *Antropologiczna koncepcja katechez*, jw. s. 137; por. A. Exeler: *Wesen und Aufgabe der Katechese. Eine pastoralgeschichtliche Untersuchung*. Freiburg 1966 s. 70—74.

⁴² Por. R. Murawski: *Etapy rozwoju katechez*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1978 nr 417.

wzajemnie się przenikają i pozostają w bezpośrednim związku z człowiekiem⁴³. Córki Maryi Wspomożycielki poszukują takiego punktu widzenia, który byłby najbardziej adekwatny do dzisiejszych potrzeb i osiągnięć wiedzy naukowej.

Zauważa się, że w świecie współczesnym, który między innymi cechuje się wzrastającą laicyzacją i sekularyzacją, jest rzeczą konieczną, aby katecheza wewnętrznie wiązała się z życiem i dawała odpowiedź na istotne pytania człowieka. Chrystus przecież, będąc Bogiem, chcąc zrealizować zbawczy plan Ojca, zjednoczył się przez wcielenie z każdym człowiekiem i wszedł w jego ludzką historię. Całe jego zbawcze dzieło jest wplecione w bieg wydarzeń dokonujących się w historii aktualnie żyjących ludzi. Katecheza, która chce pomagać do ukształtowania dojrzałej wiary, nie może pominąć konkretnego człowieka, uwikłanego w problemy swojej epoki. Kapituła Specjalna w świetle tej tajemnicy postuluje katechezę, która wychodziłaby od człowieka pojmowanego jako jedność psychofizyczna i duchowa, znajdującego się w określonej sytuacji historycznej, od jego egzystencjalnych doświadczeń, aby dopomóc mu odkryć w tym wszystkim zbawczą tajemnicę Boga. To, że wokół człowieka skoncentrowano Chrystusowe orędzie, nie oznacza jednak prowadzenia katechezy antropocentrycznej. Człowiek bowiem, stwierdza Kapituła Specjalna, nie jest widziany jako cel sam w sobie, lecz w ścisłej relacji z Bogiem, który w Chrystusie ofiaruje mu swoje zbawienie⁴⁴. Jest to, według KDK, wyjście od człowieka, aby dopomóc mu do zrealizowania jego postępu ludzkiego i budowania coraz doskonalszego porządku społecznego, zgodnie z zamiarem Bożym⁴⁵. Wówczas nie wystarczy jedynie odwołać się do niektórych tylko problemów życia, lecz trzeba przede wszystkim związać się z Chrystusem, który wchodząc w życie ludzkie podjął jego przemianę. I dlatego nie sam człowiek, lecz właśnie Jezus Chrystus oraz całe Jego misterium zbawienia stanowi centrum katechezy⁴⁶. Wokół tej rzeczywistości Bożej winny skupiać się wszystkie życiowe problemy — mówią uchwały Kapituły Generalnej XIV⁴⁷.

Bóg, realizując w Chrystusie swój zbawczy plan, posługuje się znakami, by w ten sposób uczynić go zrozumiałym i możliwym do przyjęcia przez człowieka. Są to znaki stworzenia, biblijne, liturgiczne, eklezjalne i świadectwa⁴⁸. Katecheza winna pomóc w odczytywaniu tych znaków, aby katechi-

⁴³ Por. M a j e w s k i, jw. s. 171—190.

⁴⁴ Zob. *Capitolo Generale XV (Speciale) — IV Commissione*, jw. s. 3.

⁴⁵ Por. KDK 37.

⁴⁶ Zob. G. N e g r i: *La lezione pastorale d'insieme*. CCI T. 6. Torino 1964 s. 28; por. okólnik Przełożonej Generalnej A. Vespa z 24 XII 1965 nr 491.

⁴⁷ Zob. ACG XIV s. 343—344; N e g r i, jw. s. 45—46.

⁴⁸ Por. G. N e g r i: *Visione sintetica del contenuto della catechesi*. CCI. T. 4. s. 46—53.

zowany umiał wewnątrz rzeczywistości widzialnej dostrzec rzeczywistość niewidzialną — podkreślają dokumenty⁴⁹. Wtedy jednak nie można mówić o Chrystusie i Kościele nie tylko jako o zdarzeniach historycznych, lecz trzeba odkryć dynamiczną rzeczywistość zmartwychwstania i urzeczywistnienia się misterium paschalnego w Kościele w każdym czasie. „Musimy być więcej przekonani — stwierdza Kapituła Generalna XIV — że chrześcijaństwo to nie tylko nauka, ale to fakt, to dzieło zbawienia ciągle aktualne i żywe na kartach Pisma św. i w liturgii”⁵⁰. Dlatego koniecznym jest, aby katecheza czerpała swoją treść ze źródeł autentycznego słowa Bożego, zawartego w Biblii, w liturgii, w nauce i życiu Kościoła⁵¹. Pismo św. w szczególności winno stanowić konkretną podstawę katechezy, gdyż „tak wielka tkwi w słowie Bożym moc i potęga, że jest ono dla Kościoła podporą i siłą żywotną, a dla synów Kościoła utwierdzeniem wiary, pokarmem duszy oraz źródłem czystym i stałym życia duchowego”⁵². To słowo Boże jest ciągle głoszone i realizowane w Kościele poprzez rytę i znaki liturgiczne oraz świadectwo życia chrześcijańskiego. Katecheza więc musi pomóc katechizowanym do odkrycia i ożywienia tajemnicy sprawowanej w liturgii oraz ma zmobilizować do życia na co dzień tą tajemnicą. Sama zaś liturgia — mówi Kapituła Specjalna — będzie pomagała do wyzwalań tych postaw duchowych, które katecheza chce wzbudzić⁵³.

Rozważania dokumentów Zgromadzenia CMW nad katechezą idą w tym kierunku, aby katecheza była syntetyczno-życiowa⁵⁴, chrystocentryczna, ekklezjalna, przekazująca całe orędzie zbawcze. Prezentowane stanowisko potwierdza się w opublikowanych później oficjalnych dokumentach Stolicy Apostolskiej: „Najważniejszym przeto i bezwzględnie koniecznym zadaniem profetycznej posługi Kościoła jest wyrażenie w języku zrozumiałym dla ludzi wszystkich czasów treści orędzia (Bożego), ażeby zwracali się do Boga przez Chrystusa, by całe ich życie zostało naświetlone wiarą, z uwzględnieniem szczególnych warunków rzeczy i czasów, w jakich upływa to życie, oraz by mogli postępować stosownie do godności, które przedstawiało im orędzie zbawienia, a wiara objawiła (...) Treść katechezy obejmuje Boga we własnej tajemnicy i Jego zbawczą ingerencję w historię. Wszystko to zostało ujawnione za pośrednictwem Objawienia, jakiego Bóg dokonał w sobie i w swoich dziełach. Momentem centralnym czy to w zbawczej ingerencji Boga, czy też w ujawnianiu się Boga ludziom jest Chrystus. Stąd też treść katechezy sta-

⁴⁹ Por. *Capitolo Generale (Speciale)* — *IV Commissione*, jw. s. 4.

⁵⁰ ACG XIV s. 444.

⁵¹ Por. *Capitolo Generale XV (Speciale)* — *IV Commissione*, jw. s. 3.

⁵² KO 21.

⁵³ Zob. *Capitolo Generale XV (Speciale)* — *IV Commissione*, jw. s. 4.

⁵⁴ Por. ACG XIV s. 444.

nowi tajemnica Boga i Jego dzieła. Chodzi o dzieła, które Bóg dokonał, które dokonuje i będzie dokonywał ze względu na człowieka i jego zbawienie”⁵⁵.

Zarówno cele stawiane katechezie, jak i przekazywana treść związane są z określonym środowiskiem, które choć nie determinuje ich całkowicie, to jednak w dużej mierze je warunkuje. Olbrzymi wpływ środowiska zauważa się także w stosunkach interpersonalnych między katechezą a katechizowanym oraz w stylu samej katechezy. W dawnej katechezie, która ograniczała się do środowiska szkolnego, stosunki interpersonalne w grupie katechetycznej ograniczały się do relacji uczeń — nauczyciel, przy czym osobą pierwszorzędą, a nawet jedyną był nauczyciel religii, natomiast uczeń traktowany był często jako przedmiot nauczania⁵⁶. W Synod Biskupów w Rzymie, który obradował w 1977 r., stwierdzając kryzys szkoły, poszukiwał nowego miejsca dla katechezy. Miejsce to znalazło się we wspólnocie Kościoła, konkretnie w parafii, w rodzinie, w małych wspólnotach, grupach młodzieżowych i zawodowych⁵⁷.

Często spotykaną w Zgromadzeniu jest katecheza realizowana w środowisku szkolnym. Wynika to z faktu, że dla Córek Maryi Wspomożycielki szkoła jest jedną z form oddziaływania wychowawczego na młodzież. Współcześnie jednak zauważa się, że szkoła nie jest idealnym miejscem dla kształtowania wiary, ze względu na swój charakter obowiązkowości i oceny⁵⁸. Kładzie ona bowiem szczególnie nacisk na zrozumienie, co stwarza pewną sztuczność w przeciwieństwie do autentycznego życia. Wiara natomiast zamiast przymusu wymaga wolności, zamiast autorytetu wspomaganego przez państwo wymaga miłości. Biorąc pod uwagę te negatywy szkoły, dokumenty CMW podkreślają bardzo wyraźnie, że katecheza systematyczna prowadzona w środowisku szkolnym musi być pozbawiona rygoryzmu i formalizmu szkolnego. Ich miejsce winien zająć klimat rodzinno-religijny, tak charakterystyczny dla salezjańskiego stylu wychowawczego, w którym jest miejsce na naturalną spontaniczność, dialog i wzajemną wymianę wartości. Taka atmosfera najbardziej sprzyja rozwojowi wiary, a do stworzenia jej mają przyczyniać się wszystkie siostry⁵⁹.

Wśród młodzieży spotyka się wiele jednostek i grup, które rozumiejąc potrzebę katechezy, chętnie z niej korzystają, wzbogacając się wewnątrznie wartościami religijnymi. W zespołach młodzieży znajdują się jednakże również i tacy, których nie zadawała zwyczajna katecheza. Ci młodzi ludzie wyrażają

⁵⁵ *Directorium Catechisticum Generale*. Citta del Vaticano 1971 nr 37, 29; dalej skrót DCG.

⁵⁶ Por. H. Mayer: *Katechetik*. Freiburg 1928.

⁵⁷ Zob. CT. 67—71; por. J. Stroba: *Najważniejsze tematy Synodu Biskupów 1977*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1978 nr 417.

⁵⁸ Por. K. Tilmann: *Odnowa katechetyczna a praktyka nauczania religii*. „Collectanea Theologica” 40:1970 fasc. 4 s. 12.

⁵⁹ Zob. CGS s. 59—60.

swoje pragnienie głębszego zaangażowania w życie religijne i w zadania Kościoła⁶⁰. Taka sytuacja rodzi potrzebę również katechezy grup elitarnych. Tę potrzebę dostrzegł już św. Jan Bosko i wziął pod uwagę w swoim systemie wychowawczym, tworząc spośród najgorliwszych chłopców „Towarzystwa religijne”, które, jego zdaniem, są „kluczem pobożności, szkołą moralności, podporą powołań”⁶¹. „Katecheta niech pamięta — powiedział — że duch i pożytek moralny w naszych domach zależy od troski o stowarzyszenia”⁶². Przyczyniają się one do zdynamizowania życia szkoły, oratorium, kolegium czy innego dzieła. O wielkiej ich doniosłości świadczy także wypowiedź XIII Kapituły Generalnej Salezjanek: „Błędem dość powszechnym jest rozumienie Pobożnych Stowarzyszeń jako jednego z wielu dzieł domu; nie, one nie powinny być tylko dziełem, lecz zaczynem wszystkich naszych dzieł (...) centrum pulsującym wszystkich inicjatyw”⁶³. Z tych wypowiedzi wynika jasno, że stowarzyszenia o charakterze religijnym są warunkiem „sine qua non” działalności apostolskiej Córek Maryi Wspomożycielki⁶⁴. Dokumenty poświęcają tej formie katechezy wiele uwagi i wzywają do organizowania grup młodzieżowych. Założenia programowe tych stowarzyszeń zacierają do rozwoju osobowego, jaki jest możliwy do osiągnięcia na poszczególnych etapach życia młodzieży. By jednak stowarzyszenia młodzieżowe mogły przynieść pożądane owoce, muszą wypływać z osobistej potrzeby młodzieży, muszą być jej dziełem — mówią uchwały⁶⁵. Rola siostry-katechetki sprowadzona jest w nich do funkcji animatorki, której zadaniem jest ożywiać grupę w duchu rodzinnym i pobudzać do nowych inicjatyw — z zachowaniem wolności każdego z członków grupy⁶⁶. Cechą specyficzną stowarzyszeń organizowanych przez CMW jest ich duch maryjny i apostolski. Wskazuje na to już sama nazwa: „Pobożne Stowarzyszenia Młodzieży Żeńskiej Maryi Wspomożycielki”⁶⁷ oraz cele, do których zacierają: „żyć konsekracją chrztu i pełnić apostołstwo pod znakiem Maryi, doskonałej Niewiasty, na nowo ukazanej przez Sobór jako

⁶⁰ Por. M. Majewski: *Elementy metodyki pedagogiczno-katechetycznej w ramach systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*. Kraków 1975 s. 129.

⁶¹ MB XII, 26.

⁶² MB X, 1103.

⁶³ *Atti del XIII Capitolo Generale dell'Istituto della Figlie di Maria Ausiliatrice*. Torino 1958 s. 358—363; dalej ACG XIII.

⁶⁴ Por. ACG XIV s. 588—589.

⁶⁵ Zob. ACG XIII s. 357—358; por. G. Negri: *Adolescenza e associazioni*. CCI. T. 7. Torino 1964 s. 122—124.

⁶⁶ Por. E. Valentini: *Asistenza salesiana*. W: *Atti del primo Convegno Delegate Ispetoriali delle Pie Associazioni Giovanili d'Italia e d'Europa*. Torino 1959; dalej skrót CPAG.

⁶⁷ Szerzej historię tych stowarzyszeń omawia G. Capetti: *Presentazione storica delle nostre Pie Associazioni Giovanili*. CPAG, jw.

ideał świętości dla całego Kościoła'⁶⁸. Propagowane są w Zgromadzeniu cztery rodzaje Pobożnych Stowarzyszeń Młodzieżowych, z których trzy pierwsze są o charakterze bardziej maryjnym, natomiast czwarte ma założenia wybitnie misyjne⁶⁹.

a) Stowarzyszenie Świętych Aniołów skupia w swoich szeregach dziewczęta w wieku 7—10 lat. Zmierza do kształtowania w nich postawy czystości, posłuszeństwa, szczerości i apostołstwa, przejawiającego się w drobnych czynach miłości świadczonej najbliższemu otoczeniu.

b) Celem zasadniczym Stowarzyszenia św. Marii Dominiki Mazzarello jest wychowanie młodzieży żeńskiej w wieku 10—13 lat poprzez nabożeństwo do NMP, przejawiające się w pobożności eucharystycznej, gorliwej modlitwie, czystości rozwijanej przy pomocy dyscypliny wewnętrznej, w postawie szacunku względem innych, a nade wszystko w świadectwie własnego życia.

c) Głównym założeniem Stowarzyszenia Córek Maryi, Niepokalanej Wspomożycielki jest wychowanie dziewcząt (od 13 lat) w pobożności i apostołstwie za pomocą nabożeństwa do NMP i Eucharystii, według ducha św. Jana Bosko.

d) Idea Stowarzyszenia Apostołstwa Niewinności zrodziła się w sercu misjonarza salezjańskiego ks. Jana Fergnani, który przeżywając wielkie trudności podczas swojej działalności misyjnej w Chinach, powziął myśl, aby wezwać dzieci i młodzież do modlitwy o nawrócenie pogan. Misjonarz ten w 1908 r. rzucił hasło stworzenia nowego Stowarzyszenia Młodzieży Misyjnej⁷⁰, które zostało podjęte także przez Zgromadzenie CMW. Celem specjalnym Stowarzyszenia Apostołstwa Niewinności jest przygotowanie dzieci i młodzieży w różnym wieku „do pełnienia czynności apostołatu katolickiego, a szczególnie misyjnego — za pomocą dobrowolnych ofiar pobożności, kwiatów cnót, drobnej jałmużny itd.”⁷¹ W jego szeregach znajduje się grupa członkiń bardziej aktywnych, zwanych Propagandzistkami Misyjnymi. Ich szczególną troską jest przygotowanie światowego Dnia Misji, odpowiedzialność za bibliotekę misyjną, rozpowszechnianie czasopism misyjnych.

Każde stowarzyszenie posiada własny program i regulaminy. Formacja dzieci i młodzieży dokonuje się poprzez zebrania, odbywające się co miesiąc,

⁶⁸ CGS s. 54; por. ACG XIII s. 365.

⁶⁹ Zob. *Pobożne Stowarzyszenia Młodzieżowe dla domów CMW. Statuty — Regulaminy*. Tłum. z j. włoskiego. Turyn brw. (maszynopis).

⁷⁰ Zob. N. Maule: *L'Associazioni Missionaria „Apostolato dell'Innocenza” col gruppo „Progandiste Missionarie”*. CPAG, jw.

⁷¹ *Pobożne Stowarzyszenia Młodzieżowe*, jw. s. 60.

skoncentrowane wokół jakiegoś tematu wcześniej już zaplanowanego. Centrum każdego spotkania stanowi wspólnie przeżyta liturgia Eucharystii. Każdemu spotkaniu przewodniczy jedna z członkiń stowarzyszenia, szczególnie spośród Córek Maryi. Rola siostry polega tu na udzielaniu pomocy, wskazaniu pewnych źródeł do przygotowania prelekcji⁷².

W ramach wyżej wymienionych stowarzyszeń młodzieżowych dokumenty proponują także tworzenie różnego rodzaju grup po to, by dać młodzieży możliwości rozwijania darów naturalnych i większego zaangażowania się dla dobra Kościoła. Rodzaje grup są zależne od warunków miejscowych. Międzynarodowy zjazd CMW poświęcony stowarzyszeniom młodzieżowym sugeruje następujące grupy: liturgiczną, charytatywną, misyjną, prasową, rozrywkową. Grupa liturgiczna troszczy się o ożywienie pobożności, śpiew kościelny, przygotowanie od strony liturgicznej różnych uroczystości w ciągu roku. Członkowie tej grupy współpracują także z siostrami w katechizacji⁷³. Grupa charytatywna zajmuje się udzielaniem pomocy potrzebującym, zbieraniem ofiar lub odzieży dla nich. Zadaniem grupy dobrej prasy jest — przy rzetelnej znajomości zagadnień związanych z prasą — propagowanie dobrej prasy oraz przygotowanie dnia Gazety Katolickiej. Grupa rozrywkowa powinna uczyć prowadzenia godziwych rozrywek, organizować rekreacje, gry i przedstawienia, szczególnie o charakterze religijnym.

Duże zróżnicowanie między stowarzyszeniami może stwarzać niebezpieczeństwo „elitaryzmu”, rywalizacji i braku zainteresowania problemami ogólnokościelnymi. Przed tymi niebezpieczeństwami przestrzegają dokumenty CMW i wskazują na potrzebę współpracy i otwarcia na wartości innych organizacji kościelnych⁷⁴.

Kapituła Specjalna, odczytując znaki czasów, dokonała przeglądu regulaminów dotychczasowych stowarzyszeń młodzieżowych. Stwierdziła aktualność ich przewodnich idei, takich jak: formacja liturgiczno-sakramentalna, maryjna i apostołska, właściwe duchowi Kościoła i Zgromadzenia salezjańskiego⁷⁵. Natomiast struktury organizacyjne i same nazwy stowarzyszeń uległy pewnym modyfikacjom, wprowadzonym na osobnym zjeździe w Turynie (1969), który był poświęcony sprawie duszpasterstwa młodzieżowego.

Kościół, który poprzez katechezę pragnie doprowadzić człowieka do zażyłości z Bogiem, zaleca daleko idącą różnorodność form i metod działania. Formą katechezy typowo salezjańskiej, wypracowaną już przez samego św.

⁷² Zob. M. Sobbrero: *I Convegni delle Pie Associazioni Giovanili*. CPAG, jw.

⁷³ Zob. E. Bonomi: *Come si deve svolgere il programma annuale delle nostre Pie Associazioni Giovanili*. Tamże.

⁷⁴ Zob. Bonomi, jw. s. 137.

⁷⁵ Por. CGS s. 54—55, 58.

Jana Bosko a posiadającą pewną oryginalność i aktualność także współcześnie — jest katecheza oratoryjna, którą M. Majewski określa jako „oratoryjną katechezę życia”⁷⁶. Już sama nazwa oratorium wskazuje na jego swoisty charakter, który stanowi religijno-moralna formacja, katechizacja, uczestnictwo w liturgii — przeplatane grą i rozrywkami, jak: śpiew, muzyka, wycieczki, sport itp.⁷⁷ Oratorium nie ma charakteru koedukacyjnego, dlatego też Córki Maryi Wspomożycielki w swoich oratoriach gromadzą jedynie dziewczęta. Katecheza oratoryjna jest specyficzna w swojej strukturze. Opiera się ona całkowicie na modelu życia rodzinnego, który chociaż powinien występować w każdej formie katechezy, to jednak w środowisku oratoryjnym należy do istoty, na co zwraca uwagę okólnik Radnej Generalnej⁷⁸. Można powiedzieć, że oratorium winno być zwierciadłem rodziny, gdzie ma miejsce akceptacja siebie, wolność, spontaniczność, zaufanie, życzliwość. Dlatego też nie posiada ono ściśle wyznaczonych godzin rozpoczęcia i zakończenia zajęć. Przychodzą do niego dziewczęta kiedy chcą i przebywają tak długo, jak im to odpowiada. Katechetka występuje tu jako ta, która ożywia, czuwa, a także pomaga uczestnikom, jak dobry przyjaciel, w osiągnięciu postawy świadomej i odpowiedzialnej. Tutaj katechetka najczęściej działa przez świadectwo własnego życia. Przebywając stale wśród młodzieży, za którą jest odpowiedzialna, ma okazję poznać ją w różnych sytuacjach: przy zabawie, podczas pracy. Tę swoją znajomość może potem wykorzystać w konkretnej katechezie, którą M. Majewski w swojej książce nazwie „częścią pogłębiającą katechezy oratoryjnej”⁷⁹. Celem jej nie jest powtarzanie treści katechezy systematycznej, prowadzonej w parafii czy szkole, lecz pogłębienie w świetle Pisma św. tych problemów, które szczególnie nurtują młodzież danego środowiska. Dlatego dokumenty Zgromadzenia uważają katechezę, obok liturgii, za najważniejszy, zasadniczy moment oratorium⁸⁰.

Z dotychczasowych rozważań o katechezie oratoryjnej można wyciągnąć wniosek, że jest ona szczególna i całkowicie inna od proponowanych w różnych podręcznikach. Jest ona ukierunkowana raczej antropologicznie i dla osiągnięcia zamierzonych celów wykorzystuje wszelkie dostępne środki: teatr, film, radio, telewizję, wycieczkę, muzykę, śpiew, ucząc jednocześnie umiejętności

⁷⁶ *Elementy metodyki*, jw. s. 82.

⁷⁷ Zob. tamże s. 83—89; C. C a s a l i s: *Chiesa e cortile*. W: *Atti del primo Convegno Oratori*. Torino 1961 s. 146—152 (dalej skrót CO); C. P e s c i: *Una parola sui divertimenti*. Tamże s. 170—175; ACG XIII s. 315—353.

⁷⁸ Zob. okólnik Radnej Generalnej N. Maule z 24 IX 1959 nr 427.

⁷⁹ *Elementy metodyki*, jw. s. 87.

⁸⁰ Zob. E. B o n o m i: *Il Catechismo negli Oratori festivi — Formazione della Catechista*. CO s. 194—195; por. okólnik Radnej Generalnej N. Maule z 24 XII 1962 nr 460.

gospodarowania wolnym czasem⁸¹. Istotną wartością tego typu katechezy tkwi w jej przygodności, życiowości oraz oddziaływaniu przykładu.

Według wskazań metodycznych jednostka katechetyczna zamknięta jest w ramach 45 minut. Inaczej jest w katechezie oratoryjnej. Może ona być krótsza lub dłuższa, w zależności od warunków i potrzeb. Katecheza zwyczajna potrzebuje stałego pomieszczenia, podczas gdy katecheza oratoryjna może odbywać się wszędzie — także na wolnym powietrzu. Swoim wpływem obejmuje młodzież taką, jaka przychodzi. Ze względu na duże zróżnicowanie uczestników konieczna jest różnorodność metod. Jest tu wiele miejsca na inwencję twórczą prowadzącej.

Wielką skuteczność katechezy oratoryjnej tkwi w jej życiowości. Ten związek z życiem określa się, jak powiedział Majewski, jako „bezpośrednią służbę życiu”⁸². Chodzi o to, aby ukształtować w młodzieży postawę przychylną rzeczywistości, w której żyje, a z drugiej strony — spostrzega tenże — wyrobić umiejętność wybierania dobra i usuwania od siebie zła. Katecheza oratoryjna pozwala bowiem dzieciom i młodzieży zauważyć, że życie w duchu Ewangelii jest życiem radości, dzięki czemu postawa katechizowanych zmienia się z wyczekującej na angażującą⁸³. Uczestnicy katechezy jakby spontanicznie uczą się realizacji wartości ewangelicznych.

Należy stwierdzić, że oratoryjna katecheza życia może przynieść piękne wyniki, choć jest bardzo trudna w realizacji. Wprowadza ona w oparciu o Ewangelię w pełne życie chrześcijańskie, kształtując postawę świadomą i odpowiedzialną. Dokumenty określają ją jako „katedrę formacji”⁸⁴. Dla Zgromadzenia taka forma katechezy jest zobowiązaniem⁸⁵. Dlatego każda Córka Maryi Wspomożycielki winna dawać swój osobisty wkład w dzieło oratorium.

Współcześnie coraz częściej podkreśla się rolę parafii w katechezie. Mimo że w wielu krajach parafia traci charakter żywej wspólnoty, to jednak Ojciec św. Jan Paweł II w swojej adhortacji o katechizacji nazywa ją „krzewicielką i inspiratorką katechezy”⁸⁶. Dlatego też Córki Maryi Wspomożycielki swoje wysiłki kierują na zaangażowanie młodzieży w życie parafii. Katecheza, jak poleca Kapituła Specjalna, „ma zawsze zmierzać do włączenia wychowanek i oratorianek w życie parafialne, by były aktywnymi członkami wspólnoty

⁸¹ Por. CGS s. 69—72; C. Pesci, M. P. Giudici, M. P. Bianco: *La suora educatrice e gli strumenti della comunicazione sociale*. Torino 1967. *

⁸² *Elementy metodyki*, jw. s. 88.

⁸³ Por. tegoż: *Ksiądz Bosko i jego katecheza życia*. „Katecheta” 1966 nr 2.

⁸⁴ Zob. C. Casalis: *Chiesa e cortile*, jw. s. 148.

⁸⁵ Por. M. Collino: *Il personale dell'Oratorio*. Tamże s. 117.

⁸⁶ CT 67.

liturgiczno-duszpasterskiej Kościoła i różnych stowarzyszeń parafialnych⁸⁷. Również siostry same, zwłaszcza w specyficznej sytuacji naszego kraju, coraz bardziej angażują się w katechizację przy parafiach i przygotowują do tej formy apostołatu nawet katechetki świeckie.

Dyrektorium Katechetyczne podkreśla, że nie tylko katecheci, ale cała wspólnota Kościoła jest odpowiedzialna za katechezę⁸⁸. Wiara młodego człowieka może rozwijać się prawidłowo przez stworzenie odpowiedniego klimatu i wspólnotowe świadectwo wiary — zauważa Majewski⁸⁹. Nawet najbardziej idealna katecheza nie przyniesie owoców, jeśli środowiska, w których przebywa katechizowany na co dzień, nie stanowią wartości prawdziwie chrześcijańskich. „W wytworzeniu odpowiedniego klimatu — stwierdza M. Tremeau — leży sekret naszych wpływów na innych”⁹⁰. Toteż na Międzynarodowym Zjeździe Katechetycznym CMW (1963) stwierdzono potrzebę rozszerzenia środowiska wychowawczego, które kontynuowałoby formację chrześcijańską młodego człowieka. Szczególną uwagę skoncentrowano na rodzinie, szkole, parafii, stowarzyszeniach oraz środowisku ulicy, posiadającym ogromne znaczenie wychowawcze⁹¹.

Miarą katechezy, według B. Drehera, jest zawsze poziom religijny życia wspólnoty⁹². Rzeczywisty poziom życia wiary tych środowisk, w których młodzież przebywa na co dzień, jest warunkiem skuteczności katechezy. Im wyższy jest ten poziom, tym owocniejsza jest katecheza. I odwrotnie: nie można oczekiwać wielkich osiągnięć od katechezy, jeśli życie wspólnoty przedstawia niski poziom. Toteż ważną jest rzeczą, aby wyżej wymienione środowiska współdziałały ze sobą w formowaniu chrześcijańskiej postawy. Ta współpraca dokonuje się na zasadzie „krążenia wartości”, co oznacza, że istnieje wzajemna korelacja oraz pewna ciągłość przeżycia religijnego⁹³. Dlatego dokumenty postulują duszpasterstwo kompletne⁹⁴, które swoim wpływem objęłoby wszystkich, a więc nie tylko dzieci i młodzież, ale także dorosłych. Chociaż Zgromadzenie CMW jako cel specyficzny posiada wychowanie chrześcijańskie dzieci i młodzieży żeńskiej; to jednak zarazem podej-

⁸⁷ CGS s. 57.

⁸⁸ Zob. DCG 22.

⁸⁹ Zob. tegoż: *Problematyka katechezy V Sesji Synodu Biskupów w Rzymie*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1978 nr 417.

⁹⁰ *Sommario di metodologia catechistica*: Torino 1956 s. 48.

⁹¹ Zob. G. Negri: *La lezione pastorale d'Insieme*. CCI. T. 6. s. 59—63, 66—70.

⁹² Zob. tegoż: *Katechese im Organismus der Gesamtseelsorge*. W: *Katechese und Gesamtseelsorge*. Würzburg 1966; por. R. Murawski: *Teologiczne podstawy katechezy dorosłych*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1979 nr 424—425.

⁹³ Por. Negri: *La lezione pastorale*, jw. s. 63—66.

⁹⁴ Zob. tamże s. 57—70.

muje katechezę dorosłych zarówno systematyczną, jak i okazijną. Katecheza ta skierowana jest w większości na rodziców. Kapituła Specjalna wzywa do organizowania zebrań i systematycznych spotkań z rodzicami nie tylko dla lepszego uświadomienia im ich obowiązków wychowawczych w stosunku do własnych dzieci, lecz także po to, by pomóc im zrozumieć ich obowiązki apostołskie we wspólnocie Kościoła⁹⁵.

Specjalnym dziełem Córek Maryi Wspomożycielki, istniejącym niemal od samych początków Zgromadzenia, jest Stowarzyszenie Byłych Wychowanek. Nie jest ono żadną instytucją czy jakimś zgromadzeniem, ale „stowarzyszeniem rodzinnym, opartym na zasadach i intencjach charytatywnych i chrześcijańskich”⁹⁶. Działalność katechetyczna siostr salezjanek — jak stwierdza Kapituła Specjalna — „znajduje swoją kontynuację w Związku Byłych Wychowanek, który ma pełnić w społeczeństwie rolę prawdziwie chrześcijańskiego zaczynu. Konsekwencje w stosowaniu ideałów apostołskich przez CMW wymagają, by młodzież mająca po opuszczeniu domów Zgromadzenia wejść w świat, nie była zaraz pozostawiona samej sobie”⁹⁷. Dlatego zaleca się organizować dla nich spotkania wspólnotowe, dni skupienia, rekolekcje, gdzie jest miejsce na dialog, konwersacje, dzielenie się własnymi doświadczeniami, a także jest okazja do wyzwolenia dynamizmu apostołskiego. O wielkiej nadziei, jaką pokłada Zgromadzenie w Byłych Wychowankach i roli, jaką mogą one odegrać w życiu Kościoła, świadczą słowa Przełożonej Generalnej: „Otoczmy troską, o ile to możliwe, także Byłe Wychowanki (...) Zbierajmy je, prowadźmy z nimi konwersacje, wysłuchajmy je, przeprowadzajmy z nimi dialog, wspólnie rozwiązując ich problemy w sposób konkretny. Rozbudzajmy w nich zaufanie, entuzjazm, przyjmujemy z zainteresowaniem i całą serdecznością ich zwierzenia, a potem umiejętnie rozniecajmy w nich siły żywotne na miarę ich możliwości, by umiały dostrzec konieczność apostołstwa, jakie Kościół powierza. Chodzi o opatrzościową misję w rodzinach, w społeczeństwie, w warsztatach pracy”⁹⁸.

Formacja postawy apostołskiej Byłych Wychowanek ma przejawiać się szczególnie w podejmowanych przez nie zadaniach katechetycznych. Działaniem ich mogą być objęte rodziny, dzieci, młodzież w parafii czy oratoriach, a także „bywalcy parków i młodzież z peryferii miast”⁹⁹.

Katecheza partycypująca z natury swojej w spotkaniu między człowiekiem a Bogiem, jak zauważyliśmy, możliwa jest do realizowania na wszystkich etapach rozwoju człowieka i w różnych środowiskach. Jeśli chce ona dobrze

⁹⁵ Por. CGS s. 62.

⁹⁶ Okólnik Radnej Generalnej N. Maule z 24 IV 1965 nr 484.

⁹⁷ CGS s. 61.

⁹⁸ Okólnik Przełożonej Generalnej A. Vespa z 24 X 1966 nr 499.

⁹⁹ Okólnik Radnej Generalnej N. Maule z 24 V 1963 nr 465.

spełnić tę funkcję, musi uwzględnić aspekt metodyczny, który jest ogromnie ważny i nie może być traktowany jedynie jako pewien dodatek do katechezy. Znaczenie tego problemu dostrzeżono na V Sesji Synodu Biskupów. Stwierdzono potrzebę zastosowania różnorodności metod, uwarunkowanych czynnikami społeczno-kulturowymi oraz jednostkowymi katechizowanych. „Ażeby katecheza osiągnęła swój właściwy cel — czytamy w *Catechesi tradendae* — to jest wychowanie w wierze, niezbędne jest wprowadzenie różnych metod, stosownych do wieku i rodzaju umysłowego katechizowanych, dojrzałości eklezjalnej i duchowej oraz indywidualnych uwarunkowań. Ujmując rzecz na szerszej płaszczyźnie, różnorodności tej domaga się wszystko, co ma związek ze środowiskiem społeczno-kulturowym, w którym Kościół katechizuje. Ta różnorodność metod jest oznaką życia i pewnym bogactwem”¹⁰⁰. Wprawdzie nie od metody katechezy zależy wiara katechizowanego, przygotowuje ona jednak grunt na działanie łaski Ducha Bożego¹⁰¹. Od umiejętności wyboru odpowiednich metod zależy w dużej mierze owocność katechezy. Wspominany wyżej Międzynarodowy Zjazd Katechetyczny CMW koncentruje się szczególnie na metodach o charakterze biblijno-liturgicznym. Należą do nich między innymi ceremonie liturgiczno-katechetyczne oraz czuwania biblijne¹⁰², polegające na wspólnej modlitwie, lekturze Pisma św., śpiewie, co ma wprowadzić młodzież w przeżycie danego misterium czy określonego święta liturgicznego.

Kapituła Specjalna wielką skuteczność metody widzi w umiejętności „rozmawiania” mentalnością i językiem współczesnego człowieka¹⁰³, a to z kolei wymaga odpowiedniego uświadomienia sobie przez katechetę zmian psychologicznych, moralnych i religijnych katechizowanych, a także znajomości problemów współczesnego świata. Jest to szczególnie ważny element w obecnej sytuacji, gdy coraz bardziej wzrasta proces laicyzacji i sekularyzacji. Dlatego katecheta nie może opierać się jedynie na metodach kerygmatycznych, ale powinien wiązać się coraz bardziej z życiem konkretnego człowieka. Jako metodę najskuteczniejszą, a właściwie jako zasadę, na której winna opierać się każda działalność katechetyczna, dokumenty proponują dialog¹⁰⁴. Nie powinien on być zwykłą konwersacją, jak mówi Ricceri, ale szczerym i pokornym poszukiwaniem prawdy w klimacie miłości¹⁰⁵. Dialog

¹⁰⁰ CT 51.

¹⁰¹ Por. M. Finche: *Pedagogia wiary*. „Katecheta” 1962 nr 5.

¹⁰² Zob. L. Borello: *I sussidi nella scuola di catechismo*. CCL. T. 6. s. 90—99.

¹⁰³ Por. *Capitolo Generale XV (Speciale) — IV Commissione*, jw. s. 5.

¹⁰⁴ Por. tamże.

¹⁰⁵ Zob. L. Ricceri: *Il dialogo*. Torino 1966 s. 27; por. N. Bussi: *La catechesi scaturisce dalla natura stessa della Chiesa*. W: *La catechesi ecclesiale alla luce dell'Vaticano II*. Torino 1967 s. 66.

taki zawiera w sobie wiele elementów konstruktywnych, do których Majewski zalicza: wzajemne otwarcie, wspólne poszukiwanie źródeł i ukierunkowanie się na cel, maksymalne zaangażowanie się w tworzenie rzeczywistości, interpretację stanowisk przez równomierne odniesienie się do rzeczywistości Boskiej i ludzkiej, wymianę posiadanych i tworzonych wartości, faktyczne osiągnięcie jedności w różnorodności oraz odpowiedzialności za siebie i wytwory¹⁰⁶. Dialog zewnętrzny w katechezie, odnotowują dokumenty, winien jednak prowadzić do dialogu wewnętrznego między wiarą i doświadczeniem, między człowiekiem i Bogiem oraz do otwartości ekumenicznej¹⁰⁷. Szczególną rolę w dialogu prowadzonym na katechezie pełni katecheta. Siła jego oddziaływania zależy przede wszystkim od świadectwa, będącego wynikiem osobistego doświadczenia Boga, który winien przenikać całe jego życie¹⁰⁸.

Różnorodność form działalności katechetycznej CMW oraz próby ich odnowy wskazują także na potrzebę odpowiedniej struktury organizacji. Organem centralnym, kierującym całą działalnością katechetyczną Zgromadzenia, jest Międzynarodowe Centrum Katechetyczne CMW, założone w 1962 r. w Turynie z bezpośredniej inicjatywy Przełożonej Generalnej. Współpracuje ono i pozostaje w pewnej zależności od dyrektyw i rady Salezjańskiego Centrum Katechetycznego¹⁰⁹. W poszczególnych Inspektoratach działają z ramienia Międzynarodowego Centrum Katechetycznego CMW Inspektoriatne Delegatki Katechetyczne. Zadaniem ich jest koordynacja działalności katechetycznej, planowanie i organizowanie kształcenia katechetycznego laikatu żeńskiego, a także troska o doksztalcenie katechetyczne sióstr w danej Inspektorii i udzielanie im odpowiednich pomocy. Inspektoriatna Delegatka Katechetyczna, by dobrze wypełnić swój obowiązek, powinna znać wszystkie zarządzenia zarówno diecezjalnych, jak i narodowych ośrodków katechetycznych, aby móc je z kolei roztropnie uzgadniać z wytycznymi otrzymanymi z Międzynarodowego Centrum Katechetycznego, któremu również zdaje sprawozdanie z prowadzonej działalności. Winna także posiadać pogłębioną znajomość aktualnych problemów katechetycznych¹¹⁰.

Celem, do którego zmierza tak zaplanowana organizacja, jest utrzymanie jedności Zgromadzenia, przy równoczesnym zachowaniu pluralizmu form działalności, w zależności od różnych potrzeb kulturowych i środowiskowych.

¹⁰⁶ M. Majewski: *Propozycja katechezy integralnej*. Łódź 1978 s. 153.

¹⁰⁷ Zob. *Capitolo Generale XV (Speciale) — IV Commissione*, jw. s. 5.

¹⁰⁸ Szerzej na ten temat pisze H. Łuczak: *O personalno-dialogiczny przekaz słowa w katechezie*. „Seminare”. Kraków—Łódź 1979 s. 77—93; zob. też oż: *Stuga Słowa*. Art. w niniejszym tomie „Seminare”.

¹⁰⁹ Por. biuletyn: *Il Centro Catechistico Internazionale. Presentazione storica* (br. i mw.).

¹¹⁰ Zob. *Norme per la Delegata Catechistica Ispettorale*. CCI. T. 1. Torino 1964 s. 58—60.

III Katecheza w kontekście życia

Z poprzednich rozważań wynika, że Zgromadzenie CMW nie tylko interesuje się katechizacją i docenia jej wartość, ale ze swej istoty i powołania ukierunkowane jest na pracę duszpastersko-katechetyczną. W swej działalności aktywnie włącza się w nurt odnowy katechetycznej. Ze względu na to, że katecheza jest współcześnie sprawą całego Kościoła powszechnego i lokalnego, siostry salezjanki przyjmują jego wartości jako nie budzące sprzeciwu, zapoznają się z jego dyrektywami i wprowadzają je w praktykę. Ponieważ wskazania Kościoła idą obecnie po linii pluralizmu katechetycznego, Córki Maryi Wspomożycielki mają prawo posiadać własną koncepcję katechezy i własne sposoby jej realizacji, czerpane z długoletniej tradycji i aktualnego doświadczenia. Oryginalność katechezy salezjańskiej zasadza się na: postawie wyjścia naprzeciw katechizowanego, realizmie życia, wyzwaniu nastroju rodzinnego, dialogu, idei wspólnotowości oraz świadectwie wiary. Elementy te w dużej mierze wynikają z istotnych założeń systemu prewencyjnego.

Działalność katechetyczna zazwyczaj bywa ujmowana w określone ramy miejsca i czasu. Kontakt katechety z młodzieżą, często oficjalny, ogranicza się tylko do jednostki katechetycznej. Katecheza, którą proponują dokumenty, rozpoczynałaby się wcześniej i kończyła później niż to przewidują ustalenia odgórne. Katecheta winien już wcześniej oczekiwać na młodzież, miałby wówczas możliwości nawiązania bliższego kontaktu przez bezpośrednią, przyjacielską rozmowę czy inne zajęcia. Także zakończenie katechezy stwarza wiele możliwości do spotkania indywidualnego oraz w małych grupach i rozwiązywania nurtujących problemów¹¹¹. Co więcej, Córka Maryi Wspomożycielki winna nie tylko oczekiwać, ale także poszukiwać młodzieży, która stroni od katechizacji lub ucześnie na nią rzadko. To zbliżenie do młodzieży popiera Kościół posoborowy, wzywający kapłanów, by szli do człowieka¹¹².

Duchowi salezjańskiemu dalekie są postawy skrajne, przejawiające się w przesadnej pobożności czy zeświecczeniu. Przeciwnie, ustawicznie wiąże się wiarę i życie. Wiara bowiem jest w pierwszym rzędzie życiem, podstawą życiową. Katecheza — jak twierdzi T. Nazar — jeśli ma być owocna, powinna zawierać te elementy, które kształtują życie, musi być przeżyciem, doświadczeniem, musi prowadzić do działania i dopomóc w działaniu¹¹³. Dokumenty CMW zwracają na to szczególną uwagę. Uaktywnienia i ożywienia katechetycznego domaga się sama natura dziecka. Dziecko nie pojmuje i nie chwytą

¹¹¹ Por. M a j e w s k i: *Elementy metodyki*, jw. s. 81—82.

¹¹² Zob. DK 9.

¹¹³ *Kształtowanie postawy apostołskiej przez katechezę*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1978 nr 418.

pojęć samym tylko umysłem, lecz także oczyma, rękami, całym swoim ciałem, wszystkim władzami. Im więcej władz psychicznych i fizycznych jest zaangażowanych w przyswajaniu danej prawdy religijnej, tym głębsze, trwalsze i pewniejsze jest jej przeżycie. Katecheza proponowana przez CMW zawiera w sobie te wszystkie czynniki, które wynikają z naturalnych potrzeb młodzieży i wymagań wiary. Należą do nich humor, pogadanka, dyskusja, wykład, muzyka, śpiew, modlitwa i przeżycia liturgiczne. Obok siebie występują więc elementy radości, estetyczne, doktrynalne i pobożności.

Jezus Chrystus przychodząc na świat przyniósł wszystkim ludziom radość i później także często zapraszał do udziału w tej radości: „To wam powiedziałem, aby radość moja była w was i aby radość wasza była pełna” (J 15,11). Teologiczna treść katechezy sama w sobie nie jest łatwa i ze względu na to może być mało pociągająca¹¹⁴. Dlatego jest rzeczą konieczną szukać sposobów, które pomogą rozbudzić smak i piękno życia Bożego. Zadanie to spełnia, zwłaszcza w katechezie oratoryjnej, element rozrywkowy i estetyczny, który nie tylko czyni katechezę przyjemną, ale także uwrażliwia na piękno i kształtuje u młodzieży postawę twórczą i zaangażowaną.

Oparcie wiary jedynie na przeżyciach, instynkcie, intuicji czy uczuciu byłoby czymś bardzo niebezpiecznym dla życia religijnego. Wiara do swojego prawidłowego i trwałego rozwoju potrzebuje także uzasadnień rozumowych¹¹⁵. Pouczenie w katechezie salezjańskiej, według dokumentów Zgromadzenia, ma mieć zarówno charakter systematycznego studium, jak i głębszego rozpatrywania aktualnych problemów w świetle Pisma św. Słowo Boże zawarte w Biblii nie jest zbiorem teoretycznych prawd, ale księgą życia. Podobnie katecheza dąży do tego, aby prawda służyła życiu.

Jezus Chrystus ukazując człowiekowi niełatwą drogę życia, zapewnia równocześnie swoją pomoc, z której korzysta ten, kto utrzymuje osobowy kontakt z Chrystusem. W katechezie chodzi o takie ustawienie uczestników, aby chętnie przyjmowali działanie Boże i współpracowali z łaską Bożą. Osiąga się to przez wprowadzenie katechizowanych w uczestnictwo w liturgii, ze szczególnym podkreśleniem życia eucharystycznego, przez ukazanie wartości modlitwy wspólnej i prywatnej oraz uwrażliwienie na obecność Bożą. Biorąc pod uwagę możliwości i potrzeby uczestników, urozmaica się nabożeństwa, wprowadzając muzykę, śpiew i czyni się starania, aby czynnie wyrażali swą postawę religijną. W katechezie dąży się do ukazania wielopłaszczyznowości modlitwy, ucząc codzienność zamieniać w modlitwę przez świadomą zgodność z wolą Bożą i atmosferą miłości. Zaleca się takie przygotowanie

¹¹⁴ Por. J. Charytański: *Mentalność współczesna a katecheza*. „Katecheta” 1962 nr 5.

¹¹⁵ Zob. W. Dudek: *Religia — człowiek*. „Ateneum Kapłańskie” 52:1960 nr 306.

środowiska, by organizacja nie budziła zastrzeżeń, pod warunkiem, że zewnętrzne wymagania nie będą podważać ducha rodzinnego. Jeżeli życie rodzinne najbardziej sprzyja rozwojowi wiary, to również nastrój rodzinny w katechezie zmierza do tego samego. Atmosfera rodzinna — zauważa Majewski — wyraża się w bliskich kontaktach pomiędzy katechetą a katechizowanymi jako grupą, we wzajemnej solidarności i odpowiedzialności, we wspólnym przeżywaniu radości i smutków poszczególnych jej członków¹¹⁶. Podstawowym czynnikiem kształtującym klimat rodzinny jest z punktu widzenia psychologicznego zaufanie. Ponieważ dialog między osobą Jezusa Chrystusa a osobą ludzką nie może być wymuszony, lecz oparty na wolnym wyborze, trzeba — jak twierdzi Majewski — oprzeć katechezę na zaufaniu¹¹⁷. W katechezie zaufania Chrystus ukazany jest jako przyjaciel, który pragnie doprowadzić nas do pełnego rozwoju osobowego. We współczesnej katechezie mało mówi się na temat zaufania. Tymczasem cały system prewencyjny w swej strukturze opiera się właśnie na zaufaniu. „Zdobycie ich (wychowanków) persfazją i dobrocią” — powiedział św. Jan Bosko do jednego ze swych współbraci¹¹⁸. To zaufanie zdobyć można, według niego, autentyczną miłością, przyjaznym słowem, uśmiechem, przychylnością w traktowaniu, czujnością¹¹⁹. Tę myśl dokumenty wyraźnie podjęły. Istotnym jednak warunkiem jest nawiązanie dialogu z katechizowanym, gdyż każdy człowiek ma swoje własne problemy, które pragnie rozwiązać. Autentyczna katecheza CMW, oparta na koncepcji wychowawczej ks. Bosko, angażującego młodzież w wychowanie, ma charakter dialogiczny. Katechizowani, przyswajając sobie treści katechetyczne i poddając się wpływowi katechety, są jednocześnie czynnym podmiotem.

Bardzo dużą wartość w katechezie CMW posiada asystencja. Nie ma ona nic wspólnego z czuwaniem typu policyjnego. Polega na aktywnym, twórczym i przyjacielskim kontakcie z młodzieżą. Katechetka-asystentka, przebywając często wśród katechizowanych, ma większe możliwości wycucia ich nastrojów i włączenia się w ich życie, nieraz pełne problemów. Ma zarazem możliwość sprawowania opieki i kierowania. Tak pojęta asystencja pozwala pogodzić w katechezie nacisk wychowawczy z wolnością osobistą¹²⁰.

Współcześnie coraz częściej podkreśla się, że katecheza nie jest tylko sprawą określonego katechety czy konkretnej grupy. „Jeśli ktoś decyduje

¹¹⁶ M. Majewski: *Psychologiczno-pedagogiczne podstawy systemu prewencyjnego św. Jana Bosko*. Lublin 1964 (maszynopis). Por. zvl. s. 158—162.

¹¹⁷ *Elementy metodyki*, jw. s. 79—80.

¹¹⁸ MB I, 425.

¹¹⁹ Por. MB XIV, 321.

¹²⁰ Por. G. B o z z o: *L'assistente Salesiano*. Torino 1959.

się nieść wiare sam — stwierdza W. Prawdzik — odważa się na sprawę niemożliwą¹²¹. Dlatego też wiara przyjmuje postać wiary braterskiej, wiary we wspólnotę. Wspólność i jedność działania nadaje katechezie szczególny autorytet, dzięki któremu wpływ na człowieka jest niepowtarzalny. Choć w praktyce zdarza się, że na niektórych placówkach pracują CMW jako pojedyncze katechetki, to jednak biorąc pod uwagę cały podmiot katechetyczny trzeba stwierdzić, że tym podmiotem jest wspólnota — całe Zgromadzenie. Z natury życia sióstr salezjanek wynika, aby katecheza salezjańska była wspólnotowa. Tę wspólnotę tworzą nie tylko same siostry pod przewodnictwem papieża i biskupów, ale także laikat, szczególnie żeński, czynnie zaangażowany w dzieło katechizacji. Dlatego też doceniając inicjatywy indywidualne, podkreśla się konieczność ich korygowania, uświadamia wagę problemów młodzieżowych, dąży się do zróżnicowanego, lecz ujednoczonego oddziaływania całego Zgromadzenia. Biorąc pod uwagę skuteczność katechezy i jej wielostronny wpływ, podkreśla się znaczenie wymiany doświadczenia.

Wszystkie dotychczasowe rozważania zmierzały do ukazania wartości, jakie zawiera w sobie katecheza proponowana przez dokumenty Zgromadzenia CMW. Przypatrując się teorii i praktyce należy stwierdzić, że jest ich wiele, a wynikają one w dużej mierze z istoty i charyzmatu powołania salezjańskiego oraz są zgodne ze współczesną wiedzą i kierunkami nauczania. Realizację tych wartości ułatwia nie tyle podejmowanie tzw. katechezy systematycznej, ile otwarcie się Zgromadzenia na katechezę pojętą szeroko — jako duszpasterstwo młodzieżowe.

FORMS OF EDUCATIONAL AND CATECHETICAL ACTION IN THE INTENTIONS AND PRACTICE OF THE SALESIAN SISTERS

S U M M A R Y

A catechetical mentality belongs to the essence of the Salesian Vocation within the saving mission of the Church and determines the identity of the Daughters of Mary Help of Christians. Their catechesis as revealed by the documents of the Congregation is mostly directed at the young and aims at forming an attitude of mature, conscious and responsible faith concentrated on the Christian conscience. The content of the catechesis is the message of salvation directed

¹²¹ W. P r a w d z i k: *Zdolność do uwierzenia i kształt wiary u młodzieży*. „Ateneum Kapłańskie” 71:1979 nr 424—425 s. 287—288.

---

at man living in a particular historical situation. The Daughters of Mary Help of Christians employ a variety of catechetical forms: school, parish and oratory catechesis, and work with various kinds of groups. They also make use of such values of the preventive system as love, a family atmosphere, trust, joy and freedom. The connection of the catechesis with ordinary life, friendly and family-like relations between the catechist and the pupils, youth associations, total ministry and the Alumnae Society are the priceless values of the catechesis of the Daughters of Mary Help of Christians.